

Bu yazının tüm hakları yazara aittir.

SPOR CAMIASINDA CİNSEL TACİZ

Son zamanlarda gazetelerin sayfalarında ve televizyonların ana haber programlarında yayınlanan haberlerin en az bir tanesini cinsel taciz ve tecavüz haberleri oluşturuyor. Bu haberlerin gündelik yaşamımızda en fazla ses getireni İtalyan sanatçı Pippa Bacca'nın tecavüz edilip öldürülmesi oldu ama hemen ertesi gün Pippa'nın öldürüldüğü Kocaeli'nde yaşanan tecavüz ve takip eden haftalarda ortaya çıkan küçük yaştaki çocukların yaşadıkları tecavüz haberleri ile birlikte cinsel taciz ve tecavüzün Türkiye'de yaşanan muhtelif olaylar olmadığı bir kez daha ortaya çıktı. Belki de bu haberlerin sıklığından bir kaç hafta önce bazı gazetelerde yayınlanan cinsel taciz haberi hiç de sunulduğu gibi atletizm camiasına ya da **spor camiasına** bomba gibi düşmedi.

Söz konusu habere göre *Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğretim Üyesi Yrd. Doç. F.C., 16 Yaşındaki Öğrencisinin İçeceğine İlaç Atıp Tecavüze Kalktı. S.D. Durumu Farkedip Hızla Evden Kaçtı.* Olayın gazetelerdeki sunumu tecavüz konulu bir filmin senaryosundan ibaretti. Başlığı da hazırıldı: Nuri Alço Tuzağı.

Bir hatırlatma: Pippa Bacca'nın tecavüz edilip öldürülmesinden sonra ana akım medya Türk milletini temize çıkarma çabası içinde bu olayın her ülkede yaşanabileceğini iddia etmişti. 2004 Olimpiyatlarının bitiminde **halter camiasında** ortaya çıkan cinsel taciz olayından sonra, aynı çabayı spor adamları göstermiş ve bu olayın da münferit olay olduğunu ve Türk **spor camiasını** lekelediğini belirtmişlerdi. Son yaşanan olay hakkında henüz **spor camiasından** herhangi bir açıklama gelmedi. Büyük olasılıkla olay yargıya intikal ettiği için Atletizm Federasyonu yargı sonucunu bekliyor.

Cinsel taciz ve tecavüz **spor camiasında** yaşanan münferit olaylar değildir. Genelde yaşanan tacizlerin gün yüzüne çıkması çok kolay olmaz ama ne ilginçtir ki spor camiasında yaşanan taciz olayları çok görünürdür. Ama bu görünürlük sadece camia içindedir. Yani ister sporcularla konuşun ister antrenörlerle ya da spor alanında toplumsal cinsiyet konusuyla ilgilenen araştırmacılarla konuşun, bir çoğunun size anlatacak, bir şekilde haberdar olduğu, bir taciz öyküsü vardır.

Peki spor alanını diğer toplumsal alanlardan farklı kılan, cinsel tacize açık bir alan olmasını gerektirecek özelliği nedir? Akla gelen ilk özellik şeffaflıktır. Spor, yaşamın diğer alanlarından (ekonomi ve siyaset gibi) bağımsız olduğu düşüncesi nedeniyle şeffaf bir alan olarak görülmektedir. Yani sadece sporcunun fiziksel performansının ya da yeteneğinin belirleyiciliğinin vurgulanarak fizyolojinin ve genetiğin egemenliğinde bir alan olarak kabul edilmesi nedeniyle, spor alanında kültürel ve toplumsal politikalar/siyasi ideolojiler işlememektedir. Fakat eleştirel bir bakış ile baktığımızda, spor alanı, tam da bu şeffaflık özelliği nedeniyle var olan farklılıkları normalleştirerek toplumsal cinsiyet ideolojilerine en fazla hizmet eden ideolojik mekanizmalardan birisidir. Yani, spor ortamı şeffaflık ve bağımsızlık söylemi etrafında fiziksel performansa ve biyolojiye dayalı farklılıkların normalleştirilerek kadın ve erkek arasındaki farkın eşitsizlik olarak çizildiği bir alandır. Bu eşitsizliğin bir boyutunda antrenörler (bu yazının konusu kapsamında belirtmeliyiz ki kadın antrenör ve lider sayısı çok azdır) ve sporcular yer almaktadır.

Bu alanda sporcu, sadece bedenini en üst düzeyde performansa ulaştırmakla yükümlü olan, fizyolojik ve psikolojik sağlığı yerinde ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olan bireydir. Antrenör de bütün bu olumlu durumları var eden kişidir. Dolayısıyla bu olumluluk ortamında cinsel taciz ancak münferit bir olay olmalıdır.

İster bireysel spor olsun ister takım sporu olsun, diğer sporcuların ya da takım elemanlarının taşıdığı olumsuz anlamda işleyebilecek bir takım ruhunun da cinsel tacizin münferitleştirilmesinde payı var. Yakın bir arkadaşım, antrenörü tarafından taciz edildiği için atletizm takımından ayrılmak istemiş ama bu kolay olmamıştı. Çünkü takımdaki bazı sporcular soyunma odasında onu sıkıştırmışlar ve tehdit etmişlerdi: "Takımdan ayrılırsan, bizi satarsan seni döveriz." **Camia** ya da cemaat de bu tür bir oluşum değil midir? Ortak repertuarları olan ve belirli bir hedef doğrultusunda biraraya gelmiş bir grup insan.

Spor camiasının en belirgin özelliklerinden bir diğeri de, sporcunun en iyi dereceyi elde etmesi hedefi etrafında kurulan antrenör ve sporcu hiyerarşisinin kolay kolay kırılmayacak bir iktidar ilişkisi niteliği taşımasıdır. Spor camiasında cinsel tacizin sıklıkla yaşanmasının nedeni, sözü edilen iktidar ilişkisinde aranmalıdır. Antrenör ve sporcu arasındaki güç eşitsizliği ve bağımlılık ilişkisi cinsel tacize zemin hazırlayan koşullardır. Sporda cinsel tacizin araştırıldığı bir çok bilimsel araştırmada, sporda cinsel tacize neden olabilecek risk faktörleri arasında antrenörün bir aile büyüğü,

baba gibi görülmesi ve ailelerin çocuklarını antrenöre emanet etmesi gösterilmektedir. Evet şu söz klasikleşmiştir ama bir o kadar da gerçektir, bir çok anne bana çocuğunun antrenörüne “*Eti senin, kemiği bizim*” demektedir.

Spor camiasında acil olarak cinsel tacizi ve tecavüzü önleyici politikalar geliştirilmelidir. Ceza Kanunundaki cinsel taciz ile ilgili yasalardan da öte spor kurumunda kurumsal cinsel taciz politikalarının oluşturulmasına ve daha da önemlisi uygulanmasına ihtiyaç vardır. Bugün Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya ve bir çok Avrupa ülkesinde sporda cinsel taciz ile ilgili geliştirilen düzenlemelerle ve uygulanan politikalarla kadın sporcuların maruz kaldıkları olayları rapor edebilecekleri güvenli bir ortam yaratılmaya çalışılmaktadır. Yani spora katılan bütün kadınların ve genç kızların fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlıklarını geliştirmeye ve korumaya yönelik kaynakların ve gerekli desteklerin sağlanması kurumların sorumlulukları kapsamında ele alınmaktadır. Sporda cinsel tacizi önlemeye yönelik geliştirilen kurumsal politikalarda cinsel taciz ve romantik/cinsel ilişki tanımları da çok net olarak yapılmaktadır. Örneğin, antrenör ve sporcu arasındaki romantik/cinsel ilişki, antrenörün sporcu üzerinde profesyonel bir sorumluluğu olduğundan, gücün ve profesyonel statünün istismar edilmesi olarak değerlendirilmektedir.

Ülkemizde bu tür kurumsal politikaların yapılabilmesi için öncelikle **spor camiası**, camia anlayışından uzaklaştırılıp antrenör ve sporcunun bağlı oldukları bir spor kurumu olarak görülmeli. Spor kurumu her türlü cinsel taciz ve cinsel istismar olaylarının sorumluluğunu üstlenmeli, bu tür olayların engellenmesi ve sporun sporcular için güvenli bir yer olabilmesi koşullarını sağlamalıdır. Ancak bu yolla spor kurumları gerçek şeffaflığa ulaşabilir.

Canan Koca

Uluslararası Kız Çocukları ve Kadınlar için Beden Eğitimi ve Spor Birliği

canankoca2002@yahoo.com